

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/24, p. 1-16

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12179>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ **Referees/Hakemler:** Prof. Dr. Veysel EREN –
Yrd. Doç. Dr. Abdullah AYDIN – Dr. Aziz BELLİ

This article was checked by iThenticate.

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNİN OLASI DEMOKRATİK VE EKONOMİK ETKİLERİ

*Berat AKINCI**

ÖZET

Ülkemiz 1921 Anayasa'sının benimsemiş olduğu hükümet sisteminin dışında, yaklaşık bir asırdır parlamenter sistem deneyimine sahiptir. Bu uzun süre zarfında ülkemiz, sistemin yaratmış olduğu tikanıkları çözme adına birçok hususu anayasalarında düzenlemiştir. Ancak gelinen noktada parlamenter hükümet sistemi, ülkemizde devletin temel erkleri arasında dönem dönem yaşanan krizlere kalıcı bir çözüm üretememiş, dolayısıyla da alternatif hükümet sistemlerinin uygulanması noktasındaki tartışmaları hep canlı tutmuştur. Bu bağlamda başkanlık-yarı başkanlık sistemi bilhassa son 20-25 yıllık süreçte pek çok siyasetçi ve akademisyen tarafından parlamenter sisteme alternatif olarak ileri sürülmektedir. Ülkemizde son çeyrek yüzyılda artış gösteren hükümet sistemi tartışmaları 2017 yılında yapılan referandum ile parlamenter sistemin yerini cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine bırakmıştır. Yeni sistemin temel referanslarına baktığımızda, başkanlık sistemi üzerinde yükselen muhteviyatıyla birlikte ülkemizin özgün şartlarını da yansıtan yeni bir hükümet modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletin temel erklerinin birbirleriyle olan ilişkilerini tekrar ve yeniden tanımlayan yeni sistemin, bu denli geniş etki alanıyla ülkemizin birçok alanında değişim ve dönüşüm yaratacağı şüphesizdir. Mevcut parlamenter sistemin uygulamada yaratmış olduğu istikrarsızlıklar sonucunda demokratik değerlerin kurumsallaşamadığı ve beklenen ekonomik performansın sergilenemediği ülkemizde, yeni sistemin bu alanlarda nasıl bir etki yaratacağı merakla beklenmektedir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin güçlü yürütme öngörmüş olması, mevcut parlamenter sistemde yaşanan siyasi krizlerinin oluşmasını önleyerek geçmişte bu sebepten dolayı oluşun ve ülkenin ekonomik ve demokratik kazanımlarını heba eden çeşitli vesayet odaklarına da izin vermeyecek olması yerinde bir değişiklik olarak görülmektedir. Bu bağlamda çalışmada yıllardır ülkemizde demokrasinin sürekliliği ve ekonomik performansın istenilen seviyede olmamasının sebebi olarak gösterilen parlamenter sistemin yerine, yeni hükümet

* Dr. Sağlık Bakanlığı Adana Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği, El-mek: beratakinici@yahoo.com

sisteminin temel özelliklerinin ortaya konularak demokrasi ve ekonomi alanlarında nasıl bir etki yaratacağı analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Hükümet sistemi, parlamenter sistem, cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, hükümet sistemi değişikliğinin etkileri.

DEMOCRATIC AND ECONOMIC EFFECTS OF THE GOVERNMENT OF THE PRESIDENCY GOVERNMENT

ABSTRACT

Our country has the experience of a parliamentary system for almost a century, except for the government system in which the 1921 Constitution adopts. Over this long period, our country has organized many things in its constitution in order to solve the obstacles that the system has created. However, the parliamentary government system at the moment has not been able to produce a lasting solution to the crises experienced between the fundamental powers of the state in our country and thus the discussions on the application of alternative government systems have always been alive. In this context, the presidential-semi-presidential system has been proposed by many politicians and academics as an alternative to the parliamentary system, especially during the last 20-25 years. Government system debates, which have increased in the last quarter of a century in our country, have left the parliamentary system to the presidential government system with a referendum held in 2017. When we look at the basic references of the new system, we are confronted with a new model of government that reflects the original conditions of our country, along with the content of the rise over the presidential system. The new system, which redefines and redefines the relations of the fundamental powers of the State to each other, undoubtedly will create change and transformation in many areas of our country with such a wide scope of influence. It is anticipated that the new system will have an impact on these areas in our country where democratic values can not be institutionalized and the expected economic performance can not be exhibited as a result of the instabilities that the current parliamentary system has created in practice. It is seen as an appropriate change that the presidential government system has envisaged strong enforcement, that it will not allow political crises in the current parliamentary system to occur, and that it will not allow it to happen in the past, nor will it allow for various branches of tutelage that hurt the economic and democratic achievements of the country. In this context, it will be analyzed how the impact of democracy and economy on the democracy and economic performance of our country will be demonstrated in the context of the new system of government instead of the parliamentary system which has been shown for many years in our country.

STRUCTURED ABSTRACT

Our country has the experience of a parliamentary system for almost a century, except for the government system in which the 1921

Constitution adopts. Over this long period, our country has organized many things in its constitution in order to solve the obstacles that the system has created. However, the parliamentary government system at the moment has not been able to produce a lasting solution to the crises experienced between the fundamental powers of the state in our country and thus the discussions on the application of alternative government systems have always been alive. In this context, the presidential-semi-presidential system has been proposed by many politicians and academics as an alternative to the parliamentary system, especially during the last 20-25 years. Government system debates, which have increased in the last quarter of a century in our country, have left the parliamentary system to the presidential government system with a referendum held in 2017.

When we look at the basic references of the new system, we are confronted with a new model of government that reflects the original conditions of our country, along with the content of the rise over the presidential system. The new system, which redefines and redefines the relations of the fundamental powers of the State to each other, undoubtedly will create change and transformation in many areas of our country with such a wide scope of influence. It is anticipated that the new system will have an impact on these areas in our country where democratic values can not be institutionalized and the expected economic performance can not be exhibited as a result of the instabilities that the current parliamentary system has created in practice. It is seen as an appropriate change that the presidential government system has envisaged strong enforcement, that it will not allow political crises in the current parliamentary system to occur, and that it will not allow it to happen in the past, nor will it allow for various branches of tutelage that hurt the economic and democratic achievements of the country.

In this context, it will be analyzed how the impact of democracy and economy on the democracy and economic performance of our country will be demonstrated in the context of the new system of government instead of the parliamentary system which has been shown for many years in our country.

When we look at the content of the debate on the government system, especially in the last quarter of a century, the need for a strong executive comes first. Because the success of the executive, who is at the point of implementation of administrative decisions for the future of the country, is also important in terms of the prime of the country. Therefore, the instability that the existing government system created in practice prevented our country from reaching the desired spot in every area. So much so that the country has been unable to choose the president or prime minister at certain times. If this is the case, it is not possible to expect the system to stabilize every area. The system discussions that our country has experienced after the tensions that the current system created have ultimately embodied in the presidential system of government. The new system, which is discussed through the presidential system, forms a management model based on the division of the strong forces, which the executive is single and strong. Although the conceptual structure of the system rises on the presidential system, it gives the impression that the country's original history, political

conditions, social structure, economic and legal conditions are taken into consideration and rationalizes the aspects of the existing parliamentary system with the presidential system. (Beceran and Kalağan, 2007: 163-181).

Government system changes are expected to change many institutions, rules and habits in our country. Judging from this perspective, among the topics that are expected to be the most influential in the new government system change in our country, there have been criticisms over the years for the democratic theorization of our rules and institutions and the provision of continuity. The political stability created by the strengthening of the executive power of the Presidential government system will contribute to the empowerment of democracy by lifting various non-democratic practices which were created by system bottlenecks. Political stability will make every field feel itself and open the way for the institutions of politics to be at the point of solution of the problems. This will eliminate non-democratic discontinuities in which non-political means created medved fumes. The absence of democratic interruptions will ensure the internalization of democratic rules and bases and thus democratic consciousness. With this achievement, the state will have to face the nation with new steps that will increase the democratic consciousness of the fundamental powers that exist. Because the societal internalization of democratic gains will prevent the political powers from remaining indifferent to the democratic rights and demands that come from the bases.

The country economy is at the forefront of the areas that the new government system will probably positively impact. As is known, our country is the world's most advanced sixteenth economy. However, this is not a sufficient size for our country, which is growing and developing as a population. Given the proximity of our country to energy sources and the diversity of the market, it is not even within the Akbank government that the 2023 targets in the economy are not achieved. However, of course, this requires strong executive and political stability. The Presidential government system provides an environment where investors are extremely effective and competent at the point of improving investment environments that are vital to investors and creating economic security. Thanks to the new system, in which the political instability experienced in the parliamentary system has not been experienced and the election results have emerged as an absolute power, the investors will be able to see their fronts and thus the front of their investments will be opened. A strong executive is an indispensable point to enter among the top ten major economies that are among the achievements of all and the current government's 2023 objectives.

As a result, the potential impacts of the system change are discussed by all parties, and the possible system change is expected to change many related institutions, practices and habits. The executive action, which is carried out in a one-handed manner in the presidential government system, ensures that decisions are taken quickly. As the same hand follows the implementation of decisions made quickly, the place of decisions is also followed up. Therefore, with the consistency and effectiveness of the decisions made in the presidential system, the institutionalization of democracy and the improvement of economic

indicators will be possible. Presidential government system; instead of the parliamentary system which produces constant crises, obscures the political realm, causes political fragmentation and disunity, and hinders the gains of the country, it aims at eliminating the fragility of the political sphere and all kinds of tutelage centers. In addition, taking the legitimacy of two of the fundamental powers of the state, which prioritizes democratic participation and accountability in the new government system, will directly contribute to the consolidation of our country's democracy. With democratic gains, it is expected that the confidence and stability environment to be established throughout the country, the revival of economic life, and therefore the economic gains will be increased by opening up investments.

Keywords: Government system, parliamentary system, presidential system, effects of government system change.

1.Giriş

Bir ülkede uygulanmakta olan hükümet sistemi şüphesiz o ülkedeki devletin temel erkleri başta olmak üzere ekonomik ve demokratik yerleşiklerle de yakından ilgili olup, bu alanlarda o ülkenin göstereceği performans sisteminin sahadaki başarısı ile doğru orantılıdır. Bu yönüyle bakıldığında ülkemizde benimsenen parlamenter sistemin uygulamada yaratmış olduğu istikrarsızlıklar, birtakım yönetsel zafiyetleri ortaya çıkarmış ve sonuçta hayati konularda bile kararların alınamamasına veyahut geç alınmasına sebep olmuştur. Hatta bazı dönemlerde ülkenin yönetiminde söz sahibi olacak iktidarın oluşturulmasında bile sıkıntılar yaşanmıştır. Siyasi parçalanmışlıkların hat safhaya ulaştığı mevcut sistemde, bu denli bir ayrışma maalesef çeşitli askeri veya bürokratik vesayetlere kapı aralamış ve nihayetinde demokratik ve ekonomik kazanımlar kesintiye uğramıştır. Bu kesintiler, ülkemiz demokrasisinin ilerlemesini ve ekonomik performansını istenilen seviyede olmasını engellemiştir.

Yaşanan siyasi istikrarsızlıklar özellikle son çeyrek yüzyılda mevcut parlamenter sistemin değiştirilmesi noktasındaki tartışmaların da artmasına sebep olmuştur. Özellikle 2007 yılında yaşanan ve “367 Krizi” olarak da bilinen yargı kararıyla neredeyse ülkenin cumhurbaşkanını seçmek bile imkânsız bir hal almıştır. Bu krizin ardından yapılan anayasa değişikliği ile birlikte cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi mevcut sistemin artık parlamenter sistemin özelliklerini yansıtmadığı ve dolayısıyla yeniden bir sistem tasarımına gidilmesi gerektiği noktasındaki görüşlerin de sayısını artırmıştır. Bu bağlamda başlayan tartışmalar Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)’nin ortaklaşa referanduma götürdüğü ve 16 Nisan halk oylamasıyla kabul edilen cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle sonuçlanmıştır.

Dolayısıyla bu makalede öncelikle sistem değişikliğine yönelik tartışmalarda sık sık duyduğumuz hükümet sistemi kavramı açıklandıktan sonra, cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin temel özellikleri ve referans kodları ortaya konulacaktır. Yeni sistemin ne olduğu ve devletin temel erkleri üzerinde nasıl bir değişim öngördüğü irdelendikten sonra, sistem değişikliğinin ülkemizin ekonomik ve demokratik değerleri üzerine olası etkileri ele alınacaktır. Şüphesiz yeni sistemin devletin bütün erkleri üzerinde etkileri olacağı bilinmekle birlikte, özellikle bu iki alanda göstereceği performans sistemin başarısı adına belirleyici olması açısından önem arz etmektedir.

2. Hükümet Sistemi Kavramı

Hükümet sistemi kavramı genelde siyasal sistem ile karıştırılan bir kavramdır. Oysaki siyasal sistem kavramı hükümet sistemi kavramına göre oldukça kapsamlı bir içeriğe sahiptir. Öncelikle

siyasal sistem kavramının ne olduğunun açıklanmasında fayda bulunmaktadır. Bu bize kavramların yerli yerinde kullanılmasını ve böylelikle de hükümet sistemi üzerine yapılan tartışmaların sağlıklı bir mecrada yürümesini kolaylaştıracaktır. Siyasal sistem kavramı içerisine hükümet sistemini de alan siyasi partiler, seçim sistemi, siyasi kültür, o ülkedeki tüm kurum, kural ve değerlerini barındıran çok geniş bir anlam ihtiva etmektedir. Aslında siyasal sistem; iktidarın ele geçirilmesi, kullanılması, denetimi ve paylaşımına ilişkin tüm kuralları bünyesinde toplamaktadır. Hükümet sistemi ise siyasal sisteme göre içeriği dar olmakla birlikte siyasal sistemin en değerli parçasıdır. Bu kadar önemli bir konuma sahip olan hükümet sistemi, devletin sahip olduğu temel güçlerin erklerin dağılımı ve düzenlenişi açısından uygulanan kural ve kurumlar dizgesinin bütünüdür (Akıncı, 2017a:18-21).

Devletin sahip olduğu temel erklerin birbirleriyle olan ilişkileri üzerinden tasnif edilen hükümet sistemlerinde genelde bütün ülkelerde yargı erkinin bağımsız olması beklenir. Bununla birlikte yasama ve yürütme erklerinin birbirlerine göre konumları hükümet sistemlerinin tipini belirleyen ana etmendir (Erat, 2015:325-355). Hükümet sistemleri tasnif edilirken temel erklerin yani yasama ile yürütmenin sert ve yumuşak ayrımına göre şekillenmiş ve bu bağlamda ortaya yumuşak kuvvetler ayrılığını temsil eden parlamenter sistem, sert ayrımına dayalı olarak da başkanlık sistemi ortaya çıkmıştır. Her iki sistemde de devletin temel erklerinin birbirlerine karşı ileri sürebileceği denge ve fren mekanizmaları bulunmaktadır. Zamanla sürekli gelişim ve değişim trendi içerisinde kendisini yenileyen bu sistemler, ihtiyaçlara göre yeni hukuki mekanizmalarla kendisini donatmıştır. Bununla yetinmeyen bazı ülkeler ise parlamenter sistem ile başkanlık sisteminin bir sentezi olan yarı başkanlık sistemini tasarlayarak yeni bir melez sistem geliştirmişlerdir. Bu sistemde de kuvvetlerin birbirlerine göre konumlandırımları sistemin tipolojisinin belirlenmesinde önemli bir rol üstlenmiştir (Duverger, 1986:72-74; Parsak, 2012:1-23; Asilbay, 2013:247-264).

Kuvvetlerin kesin bir şekilde ayrıldığı hükümet sistemlerinde devletin sahip olduğu temel erkler, daha dikkatli bir ilişki içerisinde görevlerini icra etmesi gerekmektedir. Çünkü anayasal bağlamda tanımlanan görev tanımlarının sınırları nettir ve bütün erklerin buna uyması keyfiyetten değil bilakis zorunluluktur. Bununla birlikte ilişkilerin daha yumuşak ve dengeli olduğu parlamenter sistemde ise erkler birbirlerinin hukuki varlığına dahi son verebilecek çeşitli araçlara sahiptir. Ancak bu araçların yapısı ve çeşitliliği her ülkede benzer düzenlemelere tabi değildir. Kuvvetlerin sert veya yumuşak ayrımı işbirliğinin ve iletişimin yoğunluğunun da belirleyicisidir (Tunç ve Yavuz, 2009:1-39; Hazır 1990: 148).

2.1 Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Özellikleri

Yasama, yürütme ve yargı erklerinin ayrımı noktasında tanımlanan kuvvetler ayrılığı ilkesine göre gelişme kaydeden hükümet sistemleri tasnifinde kuvvetlerin yumuşak ayrımına dayalı parlamenter sistem yaklaşık bir asırdır ülkemizde uygulanmaktadır (Kılınç, 2016:447-510). Ancak özellikle çeyrek asırdır mevcut sistemin uygulamada karşılaştığı sistemsel sorunları çözememesi, değişen ve gelişen ülkemiz için yeni bir sistem tasarlanması gerektiği konusunda yoğun bir tartışma başlatmıştır. Özellikle 2007 yılında cumhurbaşkanı seçim sürecinde yaşanan sıkıntılar sonrasında cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi kabul edilmiş ve mevcut sistemin bu süreden sonra parlamenter sisteminden ziyade yarı başkanlığa doğru evrildiği noktasında görüşlere perde aralamıştır. Artık bu noktadan sonra sistem üzerindeki tartışmaları ülkemizin mevcut koşulları ve gereksinimleri doğrultusunda yeni bir sistemle değiştirmenin zamanın geldiğini düşünen Ak Parti ve MHP, birlikte hazırladıkları cumhurbaşkanlığı hükümet sistemini Nisan 2017 referandumu ile tabanlarına kabul ettirmiştir. Kabul edilen yeni hükümet sistemi 2019 yılı ilk genel seçimlerinde uygulanacak olup, bu süre zarfında geçiş için gerekli uyum yasalarının çıkartılması öngörülmüştür.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi son halini almadan önce bütün tartışmalar başkanlık sistemi üzerinden süregelmiştir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi de başkanlık sistemi gibi

kuvvetler ayrılığı teorisinin sert tatbikine dayalı bir sistemdir (Kuzu, 2013:19-26). Bu haliyle yeni sistem mevcut uygulanan parlamenter sistem gibi tarihsel bir geçmişi olmayıp, yapısı ve muhteviyatıyla her yönüyle ülkemize özgü bir modeldir. Yeni sistemde temel erkler arasındaki ayırım çok keskindir. Ancak sistem kuvvetler arasında öyle bir denge mekanizması geliştirmiş ki, bütün erkler birbirini kontrol eder konumdadır. Dolayısıyla cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi yasama, yürütme ve yargı erklerine maksimum hareket esnekliği sağlarken, denge ve fren mekanizmalarıyla da etkin bir kontrol mekanizmasına sahip sistem olarak göze çarpmaktadır.

Yasama ve yürütme ilişkileri bağlamındaki geniş bir yelpazede sorunlara çözüm olması beklenen cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, yürütme erkinin tek başlı olduğu ve doğrudan millet tarafından seçildiği bir sistemdir. Sert kuvvetler ayrılığı prensibine uygun olarak, yürütme organı yasama içerisinden seçilmemektedir. Dolayısıyla mevcut parlamenter sistemde, yasama içerisinden çıkan yürütmenin meclis aritmetiği ile oynanarak adeta yap-boz tahtasına çevrildiği dönemler sona ermektedir. Cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesiyle birlikte, mevcut sistemde iki aşamalı bir şekilde oluşturulan yürütme erkinin meşruiyeti daha da artacaktır (Aydın ve Belli, 2015:88). Bununla birlikte yasama üyeleri yürütmenin oluşumu noktasında herhangi bir görevi olmadığından sadece yasama faaliyetlerinde bulunacak ve böylelikle de yasamanın da kalitesi artacaktır. Dolayısıyla cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde, kuvvetler ayrılığı prensibinin tam olarak sağlanması noktasında önemli bir mesafe de kat edilmiş olmaktadır (Akıncı, 2017b:73-75).

Cumhurbaşkanı hükümet sisteminin devletin temel erkleri arasında etkin ve sonuç almayı sağlayan denge ve denetim mekanizmalarıyla birlikte karakterize edilen bazı temel özellikleri vardır. Bu özellikleri sıralamak gerekirse (Bülbül, 2017:24-27; Yıldırım, 2017:147-181; Akıncı, 2017b:73-75):

- Devletin temel erklerinden olan yasama ve yürütme erklerinden her birisi seçimlerin yenilenmesi kararı verebilmektedir. Bu kararlar birlikte yasama ve yürütme erklerinin seçimleri birlikte aynı gün yapılmaktadır. Dolayısıyla olası kriz anlarında yasama ve yürütme erklerinden birisi seçimlerin yenilenmesi kararı vererek sistemin tıkanmasını önlemektedir.
- Devletin ve yürütmenin başı olarak cumhurbaşkanı yasamadan bağımsız olarak cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları ve üst düzey bürokratları atayabilmektedir.
- Cumhurbaşkanının siyasal partisiyle olan organik bağı devam etmektedir.
- Yürütme erki tek başlı olup, yürütme erkinin görev ve yetkileri cumhurbaşkanı şahsında birleşmektedir.
- Yürütme erkine bütçe kanunu teklif etme yetkisi verilerek, bütçenin onaylanmaması durumunda bir önceki yılın bütçesiyle devam etmesi sağlanmaktadır. Bu yetki ile birlikte sistemde yaşanabilecek krizlerin önüne geçilebilmektedir.
- Yürütme erkinin hem cezai hem de siyasi sorumluluğu bulunmaktadır.
- Yasama faaliyetleri, yürütmeden bağımsız meclis tarafından yapılmaktadır. Böylelikle de yasama faaliyetlerinin kalitesi artmaktadır.
- Güçlü yürütme ile vesayet odaklarını (askeri, bürokrasi vb.) baskı altında tutarak, sivil ve siyasal alanı genişletmek suretiyle demokrasinin sürekliliği sağlanmaktadır.
- Yasama ve yürütme erklerinin seçimi, siyasi parçalanmışlıkların merkezde toplanmasını sağlayacak zorunlu bir birlikteliği öngörmektedir.

- Parlamenter sisteme özgü iktidarda kalış sürelerinin sınırının olmaması nedeniyle yaşanan muhalefet-iktidar gerginliği yumuşama eğilimine girmektedir.
- Dinamik ve dönüşümcü bir modeldir.
- Yürütme erkinin seçimi, seçilmiş temsilciler aracılığı ile değil doğrudan doğruya millet tarafından yapılmaktadır.
- Seçmen, yasama ve yürütme organlarını doğrudan seçtiği için daha güçlüdür.

Cumhurbaşkanı hükümet sistemi ülkemizde mevcut hükümet sisteminin uygulamada yaratmış olduğu siyasi istikrarsızlıkları önlemekle birlikte, nihayetinde hangi ülke olursa olsun benimsenen hükümet sisteminin her türlü şartlarda siyasal istikrarı sağlaması, sistemin başarısını ortaya koymasından hayati önem arz etmektedir. Cumhurbaşkanı hükümet sisteminde de özellikle ülkemizde uzun yıllardır uygulama imkânı bulduğumuz parlamenter sistem ile Amerikan tipi başkanlık sisteminin aksayan veya iyileştirilmesi gereken yönlerini rasyonel hale getirmeyi amaçladığı izlenimi vermektedir (Akıncı, 2017b:73-75).

3. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Olası Demokratik ve Ekonomik Etkileri

3.1. Sistem Değişikliğinin Demokratik Etkileri

Ülkemizde mevcut parlamenter sistemin yaratmış olduğu vesayet odakları başta siyasi kurumlar olmak üzere devletin sahip olduğu bütün erkler üzerinde demokrasi dışı uygulamaları ile sistemin demokratik değerlerden uzaklaşmasına sebep olmuştur. Mevcut sistem belirli sürelerde vesayet savaşılarına kapı aralamış ve her seferinde statüko kendi geleceğini garanti altına alacak fiili bir durumu ülkemize hak görmüştür. Dolayısıyla hükümet sistemi değişikliğinin sebebi ne olursa olsun yeni önerilen sistemin halkın yönetime katılmasını özendirme, demokratik kural ve kurumların yerleşikliğini desteklemelidir. Bu bağlamda olası sistem değişikliğinin demokratik etkileri, sistemin ülkemizde istikrarı korumak ve geliştirmek adına kronikleşmiş demokrasi açlığımızı giderecek bir başarı ortaya koyması gerekmektedir.

3.1.1. Demokratik Katılma Etkisi

Yaklaşık bir asırdır mevcut sistemle yönetilen ülkemizde, sık sık siyasi ve toplumsal krizlerle karşı karşıya kalınmıştır. Yaşanılan bu krizler ülkemizde demokrasinin kurumsallaşmasını ve halkın demokratik katılımını maalesef olumsuz etkilemiştir. Geçen süre içerisinde siyasi kurumların toplumsal sorunlar bir yana kendi iç dinamiklerinden kaynaklanan meselelere bile çare üretemez noktaya geldiği bilinmektedir. Devletin bu hali değişen ve gelişen dünyada iç ve dış meselelere hızlı ve etkili cevap verebilecek bir yapıdan oldukça uzaktır. Çünkü neredeyse her on yıl içerisinde vesayet odakları mevcut sistemin uygulamada yaratmış olduğu sıkıntıları kendilerine yeni bir sıçrama noktası olarak görmüş ve ülkenin bekası bir tarafa bırakılarak demokratik birikimleri hunharca yok etmiştir. Özellikle mevcut sistemde sorumsuz olan cumhurbaşkanlık makamına sistemin özüyle bağdaşmayacak yetkiler verilerek, yetki-sorumluluk denkleminde yaratılan demokrasi açığıyla sistemin bizatihi kendisinin sorgulanmasına sebep olmuşlardır. Nihayetinde mevcut sistem yaratmış olduğu çarpık yapısal sorunlarla devlet ve millet kaynaşmasını sağlayamamış ve siyasi kurumlara olan güven git gide azalmıştır. Bununla birlikte demokratik yönetim şekli olarak değerlendirilen parlamenter sistemde, meşruiyet kaynağı olan milletin iradesiyle yapılması gereken iktidar değişiklikleri baskı ve siyaset dışı odaklarca yapılmak istenmiştir. Halkın özgür iradesinin sandığa yansımadağı ve demokratik katılım kültürünün es geçildiği bu anlayış, toplumsal çeşitliliği garanti altına alacak ve demokratik katılımın merkezde yer aldığı bir yönetim yapısını da işler kılammıştır (Miş ve Duran, 2017:85-143).

Demokrasinin kurumsallaşması ve kök salması için iyi işleyen bir hükümet sisteminin varlığı önemli olmasına rağmen ülkelerin demokrasilerinin gelişmişlik düzeylerinin ölçülmesinde tek başına yeterli değildir. Siyasal sistem içerisinde yer alan bütün kurum ve kuralların birçoğu doğrudan ve dolaylı olarak demokrasiyi ve dolayısıyla da demokratik katılımı etkilemektedir. Eğer bir ülkede demokratik katılım yüksek seviyelere ulaşmış ise bundan siyasal sistemin katılımcı mekanizmalara sahip olduğunu ve yönetimi farklılıklara yayabildiğini anlamamız gerekmektedir. Çünkü böylesine bir sistemde bağımsız, özgür ve adil seçimler sonucunda, milletin iradesi iktidarla buluşur ve devlet millet kaynaşması gerçekleşir. Sonuç ne olursa olsun iktidarı milli iradenin sandığa yansımalarıyla elde edenler; kendileri gibi düşünmeyenlere karşı da katılma hakkı tanıyarak, tartışma ve uzlaşma süreçlerini işletmesi ve böylelikle de katılımın tabana yayılmasını teşvik etmelidir. Bu durumda çoğunluk konumunda olanlar demokrasiye hatta “çoğunluğun diktatörlüğüne” dönüşmemesinin garantisi olarak “güçler ayrılığı” ilkesine sahip çıkmalıdır (Kamalak vd., 2015:127-148).

Bu haliyle mevcut parlamenter sisteme baktığımızda devletin temel erklerinden olan yasama erkinin sadece seçimle göreve geldiği görülmektedir. Bu bağlamda seçimle göreve gelen yasama organı içerisinden yürütme yani hükümet kurulmaktadır. Dolayısıyla yasama içerisinden çıkan bir hükümetin demokrasinin gereği olarak katılımı artıracak ve çoğunluğun diktatörlüğüne dönüşmesini engelleyecek kuvvetler ayrılığını tam olarak sağlamadığını söyleyebiliriz. Oysa cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde, devletin üç temel erkenden ikisi seçimle iş başı yapmaktadır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile parlamenter sistemi demokratik katılım açısından karşılaştırdığımızda, yeni sisteminin yasama ve yürütme erklerinin her ikisini de halkın seçmesinden ötürü daha katılımcı olduğunu söyleyebiliriz. Böylelikle millet, hem hükümet performansını hem de meclis performansını oylayabilmektedir. Parlamenter sistemde belirli zamanlarda yapılan seçimlerde genel merkezin belirlemiş olduğu adayların seçilmesi, millet iradesiyle bir noktada ters düşmektedir. Bununla birlikte yasama organını seçen milletin, hükümeti seçme hakkı ise yoktur. Parlamenter sistemde sıklıkla karşılaştığımız koalisyon hükümetlerinde ise, seçmenler irade dışı olarak istemedikleri bir partiyle iktidarı paylaşabilmektedir. Bu durumda partiler, başarısız geçen bir dönemin bütün suçunu diğer partilere yükleyebilmekte, millet kimden hesap soracağını bilememektedir. Parlamenter sistemin özü gereği yasama içerisinden seçilen hükümet ile cumhurbaşkanı yürütme erkinin görev ve yetkilerini birlikte kullanmaktadır. Bu bölüşümde hükümet sorumlu kanadı oluştururken, cumhurbaşkanının yürütme göreviyle ilgili herhangi bir sorumluluğu yoktur. Buna karşın cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde, yürütme erkinin başı olan cumhurbaşkanı doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Önceden bilinebilirlik ilkesi gereği seçmen kimi cumhurbaşkanı olarak görmek istiyor ise o cumhurbaşkanına oyunu kullanmakta ve böylelikle de meşruiyetini millettten almaktadır. Ayrıca cumhurbaşkanının direk olarak halk tarafından seçilmesi, ona anayasada tanımlanamayan politik ve meşru bir güç kazandırmaktadır. Sistemin türü ne olursa olsun halk tarafından seçilen cumhurbaşkanı toplumla bütünleşecek ve şahsında temsil edeceği toplumsal birlik ruhu sayesinde siyasal ve yönetsel etkinliği devam edecektir. Dolayısıyla cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi sayılan bu özelliklerini demokrasiden uzaklaşarak değil, bilakis demokratik katılım ve istikrarı sağlayarak yapmaktadır (Akıncı, 2017a:122-125).

3.1.2. Demokrasinin Sürekliliğine Etkisi

Üçüncü demokrasi dalgası ile birlikte bağımsızlığını yeni kazanan birçok devletin demokratik sistemleri tercih ettiği görülmektedir. Yeni bağımsızlığını kazanan ülkeler, ülkelerini çağdaş ve müreffeh bir konuma getirebilmek amacıyla gelişmiş ve demokrasisini oturtmuş ülkeler gibi sistemlerini doğru temeller üzerine inşa etmeyi amaçlamışlardır. Böylelikle değişen ve gelişen dünyaya entegrasyon sorunu da çekmiş olmayacaklardır. Üçüncü demokrasi dalgasıyla birlikte demokratik yönetimler dünyada en yaygın tercih edilen rejimler haline gelmiştir. Bununla birlikte uzun süre demokratik rejimlerle yönetilen ülkelerde bile dönem dönem yaşanan siyasi krizler ve

istikrarsızlıklar yeni eklenen devletlerde görülen istikrarsızlıklarla birleşince demokrasinin sürekliliği noktasında da tartışmalara zemin hazırlamıştır. Bu tartışmalar hangi hükümet sisteminin demokrasinin sürekliliğini daha fazla sağladığı ve hangisinin krizlere daha dayanıklı olduğunu belirlemeye yöneliktir. Belirleme kriterleri olarak demokratik yönetimlerin ortak özelliklerini yansıtan eşitlik ve özgürlük, çoğulculuk, şeffaflık, açıklık, katılım, hesap verilebilirlik gibi ilkeler göz önüne alınmıştır. Başarılı olan yönetimler, bu ilkelerin sahada gerçekleşmesini de temin etmek zorunda olan sistemlere daha yakın durmuştur. Bu bağlamda benimsenen hükümet sistemlerinin belirtilen ilkeleri uygulama bakımından avantaj ve dezavantajlarının tespiti demokrasinin sürekliliğini sağlama adına da ayrıca önem teşkil etmektedir (Hekimoğlu, 2010:93-105).

Sistemin demokrasinin sürekliliğini sağlama noktasındaki başarısını ortaya koymadan önce demokrasinin sürekliliği kavramını açıklamakta fayda bulunmaktadır. Bu bağlamda demokrasinin sürekliliği ve istikrarı kavramı, ülkede uygulanmakta olan sistemin çok kapsamlı ve sık revizyonlar geçirmeksizin, büyük bir kalıcı güç ve yaşama yeteneği göstermiş olmasını ifade edilmektedir (Eckstein,1967:39-96). Bu tanımlamadan da anlaşılacağı üzere sistemin istikrarı ve sürekliliği, sistemin kalıcılığı ve başarısı için belirleyici bir hal almaktadır. Yukarıda da belirtilen ve tartışmalara konu olan siyasal istikrarsızlıklar ile hükümet sistemi arasında demokrasinin sürekliliği üzerine daha çok incelemelerin yapılmasına sebep olmuştur. 1967-1992 arasını kapsayan bir araştırmada 25 yıldan beri aralıksız demokrasiye sahip olma ve kısıtlı demokrasileri; katılım, rekabet ve sivil özgürlükler çerçevesinde ele alınarak bir çalışma yapılmış ve sonuçta istikrarlı demokrasiye sahip 31 ülkeden sadece ABD, Kosta Rika, Kolombiya ve Venezuela başkanlık sisteminin uygulandığı istikrarlı ülkeler olarak değerlendirilmiştir. Aynı süre içinde başkanlık demokrasilerinin 31'inden 7'si (% 22,6), 44 parlamenter sistemden 25'i (% 56,8), 4 melez sistemden 2'si (% 50) ve 3 yarı-başkanlık sisteminden 2'si (% 67) istikrarlıdır. Bu bağlamda yapılan çalışmalar göstermektedir ki, parlamenter sistemin olduğu ülkelerde demokratik ilkelerin sürekliliği ve istikrarı, başkanlık sistemine göre daha fazla korunmaktadır (Mainwaring, 1993:198-228; Akıncı, 2017a:122-125).

Bu hususla ilgili Alfred Stepan ve Cindy Skach'in OECD üyesi olmayan ve 1973-1989 yılları arasında en az bir yıl demokratik siyasal sistemi benimsemiş 53 ülkenin ele alındığı başka bir çalışma yapılmıştır. Hükümet sistemi olarak parlamenter sistemi benimseyen ülkelerin %18'i, başkanlık hükümeti sistemini uygulayan ülkelerin ise %40'ının bir askeri müdahaleye maruz kaldığı ortaya çıkmıştır (Erbudun, www.birada.com.tr, 2017). Shugart ve Carey'nin yaptığı başka bir çalışma sonuçlarına göre ise daha önceki yapılan araştırmalarda elde edilen verilerin tersine parlamenter sisteme sahip olan ülkelerin demokratik olarak başkanlık sistemine kıyasla daha başarısızdır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar demokratik sistemi çöküntüye uğrayan ülkelere 21'inin parlamenter sisteme, 12'sinin başkanlık sistemine ve 6'sınının diğer sistemlere ait olduğu yönündedir. Bu çalışma sonucunda araştırmacılar, siyasi bunalımları çözme konusunda parlamenter sistemin abartıldığını ileri sürmüşlerdir (Oruçlu, 2008:78-82).

Ülkemizde hükümet sistemi tartışmalarında evveliyatında başkanlık sistemini üzerinden yürüdüğü ve nihayetinde cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi adıyla vücut bulduğu göz önüne alındığında başkanlık sisteminin demokrasinin sürekliliği üzerine göstermiş olduğu performans ülkemiz açısından da önem taşımaktadır. Çünkü yeni hükümet sistemi her ne kadar ülkemize özgü düzenlemeleri içerse de, nihayetinde yürütmenin tek başlı olduğu ve milletin direk oylarıyla iş başına geldiği başkanlık sisteminin muhteviyatından da beslenmektedir. Bu yönüyle başkanlık sistemini benimseyen ülkeler açısından örnek alınan ABD tipi başkanlık sistemi, uygulama noktasında ABD'de olduğu gibi başarılı bir şekilde tatbik imkânı bulamamıştır. Birkaç ülke örneğinin (Kosta Rika, Venezüella vb.) dışında demokrasi vaadiyle iktidara gelen başkanların bir süre sonra anti demokratik uygulamalar ile iktidarlarını kişiselleştirdikleri görülmüştür. Başkanlık sisteminin özelliği gereği yürütme erkinin güçlü kılınması istenmekle birlikte, çeşitli denge mekanizmaları ile

kontrol altına alınmasını da öngörmektedir. Ancak başkanlık sistemini benimseyen çoğu ülkelerde ABD’de olduğu gibi denge ve fren sistemi tanımlanmadığı gibi bu ülkelerde oturmuş bağımsız bir hukuk sistemi de bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu denli güçlü yetkilerle yürütmenin başına geçen başkanın kişisel iktidara kayma ihtimali parlamentarizme kıyasla çok daha yüksek olabilmektedir. Bununla birlikte darbe ve kişisel iktidarın yaşandığı Latin Amerika ülkelerinde, parlamenter sisteme sahip olanlar da bulunmaktadır. Ancak bazı ülkelerde hükümet sistemleri ne olursa olsun, yönetim bir süre sonra demokratik yollardan uzaklaşmaktadır (Akıncı, 2017a:122-125).

Ülkemizde uygulanacak olan cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, başkanlık sisteminin uygulamada yaratmış olduğu ve yukarıda anılan sorunlara karşı yeni çözümler ürettiği görülmektedir. Özellikle yasama ve yürütme erklerinden herhangi birisi sistemden kaynaklanan bir sıkıntı halinde seçim kararı alarak sorunun meşruiyetin kaynağı olan milletçe çözülmesini isteyebilmektedir. Yine yeni sistemde özellikle başkanlık sisteminde görülen ve yürütmenin elini kolunu bağlayan bütçe krizlerinde, cumhurbaşkanının yürütmenin başı olarak bir önceki yılın bütçesini uygulama imkânı getirilmiştir. Böylelikle yasama organının bütçeyi yetiştirememesi durumunda yürütme erkinin elinin rahatlaması öngörülmüştür. Cumhurbaşkanı hükümet sisteminin bu ve buna benzer önlemler alarak, parlamenter sistem ile başkanlık sisteminin ülkemize özel rasyonel hale getirilmeye çalışıldığı görülmektedir (Akıncı, 2017a:122-125).

Sonuç itibariyle 16 Nisan’da oylanarak kabul edilen cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, başkanlık sistemi ile mevcut parlamenter sistemde görülen aksaklıkların giderilmesi ve uygulamada daha iyi bir performans ortaya konması amaçlanarak tasarlanmıştır. Özellikle başkanlık sisteminde yasama ve yürütme erkleri arasında görülen ve bazen sistemin tıkanmasına kadar giden sorunların ele alınarak çözüm ortaya konulduğu görülmektedir. Ancak sistemin sorunsuz çalışıp çalışmadığını görmek için ilk genel seçimler olan 2019’dan sonrasını beklememiz gerekecektir.

3.2. Ekonomik Etkileri

3.2.1. Ekonomik Kalkınmaya Etkisi

Hangi ülke olursa olsun siyasi istikrarın sürdürülebilir olduğu ve demokratik ilkelerin kökleştiği durumlarda ekonomik gelişmeler de haliyle olumlu bir seyir izlemektedir. Ancak var olan yönetimin ekonomik kalkınmayı hızlandıracak ve süreci olumlu yönde etkileyecek bir dizi önlemleri de beraberinde alması gerekmektedir. Çünkü içinde bulunduğumuz zamanda hiçbir ülke kendi kabuğuna çekilerek kalkınmayı gerçekleştiremez. Maalesef var olan ekonomik düzen böylesine bir kalkınmayı içine kapanık bir şekilde başarmayı mümkün kılmamaktadır. Örneğin Çin devleti yıllardır uyguladığı içe kapalı ekonomik yapısıyla bir gelişme kaydedemezken, ne zaman dış dünyayla olan entegrasyonu sağladı o zaman yüksek büyüme ve kalkınma oranlarına ulaşmıştır. Bu yüzden ekonomi ile yönetsel sistem arasında çok sıkı bir bağ bulunmaktadır. Çünkü ekonominin gidişatına yön verecek olan yönetsel kararlardır. Tam bu noktada sistem tercihinin kalkınmayla olan ilişkisi istikrar ve uzun dönem hedeflerle ilişkilidir diyebiliriz.

Parlamenter sistemin benimsendiği ülkemizi bu bağlamda değerlendirecek olursak, maalesef iyi bir tabloyla karşı karşıya olduğumuzu söyleyemeyiz. Çünkü mevcut sistemde yaşanan siyasi krizler ve belirsizlikler ekonomik gelişmenin ve kalkınmanın da yeterli düzeyde gerçekleşmesini engellemiştir. Özellikle çok sık yaşanan hükümet krizleri ve değişimler neredeyse kısa vadeli projelerin bile gerçekleştirilmesine imkan vermemiştir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi ekonominin yönünü politik kararlar belirlemektedir. Ülkemizde ise sık sık iktidar ortakları arasında yaşanan görüş ayrılıkları ekonominin yönünün belirlenmesi bir yana yatırımlara karar verilmesi aşamasında bile sorunlar yaşanmasına sebep olmuştur. Görüş birliğinin olmadığı bu dönemlerde ekonomik göstergeler açısından hükümetin verimsiz bir dönem geçirdiği zamanlar olarak tarihe geçmiştir. Oysaki ülkemizin farklı bölgesel gelişmişlik düzeyleri de göz önüne alındığında ekonomik

kalkınmayı hızlandıracak ve bütün ülkeye eşit bir şekilde dağılımını sağlayacak görüş ayrılıklarının olmadığı tek başlı bir yürütmenin varlığı önemlidir. Çünkü gelişmiş ülkeler ile olan aramızdaki ekonomik açıklığı ancak hızlı, etkili ve yerinde kararlar verebilen ve aldığı bu kararları uygulayabilecek güçlü bir yürütmeye kapatabiliriz. Tek başlı ve sorunsuz bir yürütme, kararların da tek yerden alınıp sonuçlarının takip edildiği etkin bir konumda olacaktır. Böylesine bir yönetim yapısı ülke kaynaklarının adil dağıtılması ve siyasette bölgesel dengelerin dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır. Hali hazırda ülkemizin bu tarz bir yönetim anlayışına sahip olduğu göz önüne alındığında, yürütme erkinin tek bir kişide olduğu cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde doğal olarak ekonomik kararların etkinliği noktasında da kendisini hissettirecektir. Çünkü karar mekanizmalarının tek olduğu yeni sistemde kimse görev ve sorumluluktan kaçamayacaktır. Bu noktada mevcut parlamenter sistemde gördüğümüz koalisyon hükümetleri ve görüş ayrılıkları yaşanmayacak ve ekonomik göstergeler gibi ülkenin gidişatı ile ilgili olumsuzlukların faturası siyasi olarak da sorumlu olan cumhurbaşkanına kesilecektir. Dolayısıyla parlamenter sistemde halkın kimden hesap soracağı belli olmadığı yönetsel yapıda yok olacaktır (Oruçlu, 2008:82-84).

Ekonomik kalkınmanın hayati önem arz ettiği günümüzde yatırımcılar için uygun koşulların oluşturulması gerekmektedir. Ak parti hükümeti ekonomik anlamda son 15 yılda kazanılan başarıların devam ettirilmesi için belirsizlik ortamının olmadığı, istikrarın ve reformların kesintiye uğramadığı cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin ülkemiz için uygun sonuçlar doğuracağı noktasında görüş bildirmektedir. Buna koşut olarak istikrar sayesinde ülkemizin küresel krize rağmen büyümeye istihdam yaratmaya devam ettiğini ve bunun da temelinde yatırımcılara güven veren politikalar olduğunu ifade etmişlerdir. Dolayısıyla ülkemiz için olmazsa olmaz siyasi ve yönetimdeki istikrarı sistem açısından garanti eden yeni sisteminin üzerinde durulmasıdır. Bu sistem ise kuvvetler ayrılığını net bir şekilde ortaya koyan ve güçlü bir yürütme öngören cumhurbaşkanlığı hükümet sistemidir (Yılmaz, <http://www.askon.org.tr>, 2016).

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde iktidarın kim olduğunun akşamına belli olduğu ve böylelikle yatırımcılar için gelecek planlamalarını yapmalarında son derece önemli olan siyasi belirsizlikleri yok edeceği beklenmektedir. Çünkü siyasi belirsizliklerin olduğu bir ortamda yatırımcılar önünü görememektedir. Gelecek planlamasını yapamayan yatırımcılar yatırımlarını daha sağlıklı ve güven içerisinde yapabileceği başka alanlara ve başka ülkelere kaydırabilecektir. Oysaki ülkemiz açısından yerli ve yabancı sermayenin önemi herkes tarafından bilinmektedir. Ekonomide işlerin yolunda gitmesi demek işsizliğin azaldığı, fiyat istikrarının sağlandığı, enflasyonun kontrol altına alındığı ve vatandaşın bire bir hissedeceği ekonomik kazanımların olması anlamına gelmektedir. Ülkemizin ekonomik kalkınma anlamında hedeflerine ulaşması için, yürütme erkinin istikrarını sağlayan ve yönetsel açıklıkları kapatacak yeni sistemin başarısı hayati önem arz etmektedir (Karagöl, www.yenisafak.com.tr, 2016).

3.2.2 Ülkemizin 2023 Ekonomik Hedeflerine Etkisi

Bir ülkenin siyasi istikrar anlamında göstereceği performans ekonomik göstergelerle yakından ilişkilidir. Ancak siyasi istikrarsızlıkların sebep olduğu ve yakın zamanda yaşadığımız 2001 ekonomik krizi gibi yönetsel kavgalar ülkemizin yatırım geçmişinin başarılı bir şekilde sonuçlanmasını engellemiştir. Şüphesiz bu durumun en önemli sebepleri arasında devletin temel erkleri arasındaki yetki karmaşası yatmaktadır. Yürütmenin çift başlı olduğu mevcut parlamenter sistemde cumhurbaşkanı ile başbakan arasında yaşanan ve 2001 ekonomik krizi olarak bilinen anlaşmazlık ülkenin bütün ekonomik göstergelerini alaşağı etmiştir. Bununla birlikte son 15 yıl içerisinde tek başına güçlü bir hükümetin iş başında olduğu ülkemizde, sağlıktan ulaşıma her alanda ciddi bir değişim ve dönüşüm sürecinin yaşandığı bir döneme girilmiştir. Söz konusu bu değişim ve dönüşümün başarılı olmasında şüphesiz tek başına iktidar olan hükümetin varlığı yadsınamaz. Etkili ve seri bir şekilde alınmakta ve uygulanmakta olan ekonomik kararlar mevcut parlamenter sistemde

de ekonomik başarının yakalanabileceği noktasında bir ümit doğurmuştur. Ancak ülkemizdeki siyasal iktidarların çok sık değiştiği ve etkisiz hükümetlerin boy gösterdiği geçmişi göz önüne alındığında, bu durumun ila nihai devam edeceği belli değildir (Karagöl, <http://www.yenisafak.com>, 2016).

Bununla birlikte cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde hangi parti olursa olsun mutlak çoğunluğu sağlamak zorundadır. Mutlak çoğunluğu arkasına alan cumhurbaşkanı güçlü bir meşruiyetle birlikte tek elden yürüteceği ekonomiyi 2023 hedeflerine ulaştırabilmesi daha kolay olacaktır. Seçilen cumhurbaşkanının siyasal sorumluluğu da göz önüne alındığında dünyanın ilk 10 ekonomisi arasına girmeyi hedefleyen ülkemizin, bu hedefine ulaşabilmesi için yatırımcıların yarısını görebildiği ve hükümet istikrarsızlıklarının olmadığı bir yönetim sistemiyle yönetilmesi zaruri bir hal almıştır. Aksi takdirde ülkemizin 2023 hedeflerine ulaşması ve bu bağlamda yüksek gelirli ekonomiler arasına girmesi zaman alacaktır. Özellikle ekonomik anlamda ülkemizin yüksek oranda büyüme gösterdiği dönemlere baktığımızda, tek başına iktidar olan hükümetlerin görevde olduğu zamanları görmekteyiz. Bunların dışında koalisyon hükümetleri ve askeri darbe dönemlerinde ise ülke ekonomisi ya küçülmüş yada istenilen seviyede büyümemiştir. Dolayısıyla ülkemizin her alanda göstermiş olduğu sıçramayı, güçlü bir yürütme sayesinde ekonomik anlamda da dinamizme kavuşturacak yeni bir hükümet sistemine geçilmesi yerinde olacaktır (Akıncı, 2017a:122-125).

SONUÇ

Özellikle son çeyrek yüzyılda artış gösteren hükümet sistemi tartışmalarının içeriğine baktığımızda güçlü bir yürütmeye olan ihtiyaç ilk sıralarda gelmektedir. Çünkü ülkenin geleceğine yönelik yönetsel kararların uygulama noktasında olan yürütme erkinin başarısı ülkenin bekası açısından da önem arz etmektedir. Dolayısıyla mevcut hükümet sisteminin uygulamada yaratmış olduğu istikrarsızlıklar maalesef ülkemizin her alanda istenilen noktaya gelmesini engellemiştir. Öyle ki ülke belirli dönemlerde cumhurbaşkanını veya başbakanı seçemez bir noktaya gelmiştir. Hal böyleyken sistemin her alanda istikrar sağlamasını beklemek pek mümkün değildir. Ülkemizin mevcut sistemin yaratmış olduğu gerilimler sonrasında yaşadığı sistem tartışmaları nihayetinde cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde somutlaşmıştır. Önceleri başkanlık sistemi üzerinden tartışılan yeni sistem, yürütmenin tek başlı ve güçlü olduğu sert kuvvetler ayrılığına dayalı bir yönetim modeli oluşturmaktadır. Her ne kadar sistemin kavramsal yapısı başkanlık sistemi üzerine yükselse de ülkemizin özgün tarihi, siyasi şartları, toplumsal yapısı, ekonomik ve hukuki durumları da göz önüne alınarak, başkanlık sistemiyle mevcut parlamenter sistemin aksayan yönlerini rasyonel hale getirdiği izlenimi vermektedir. (Becerren ve Kalağan, 2007:163-181).

Hükümet sistemi değişikliğinin ülkemizde birçok kurum, kural ve alışkanlığı değiştirmesi beklenmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde ülkemizdeki yeni hükümet sistemi değişikliğinde en çok etkilemesi beklenen başlıklar arasında yıllardır kural ve kurumlarımızın demokratik kuramsallaşmasının ve sürekliliğinin sağlanması noktasındaki eleştiriler yer almaktadır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi yürütme erkinin güçlendirilmesi sayesinde yaratmış olduğu siyasi istikrar sistem tıkanmalarının yaratmış olduğu çeşitli demokrasi dışı uygulamaları ortadan kaldırarak demokrasinin güçlenmesine katkı sağlayacaktır. Siyasi istikrar her alanda kendisini hissettirecek ve siyaset kurumlarının sorunların çözümü noktasında alternatifsiz olmasının da önünü açacaktır. Bu da siyaset dışı yollardan medet umanların yaratmış olduğu demokrasi dışı kesintileri bertaraf edecektir. Demokratik kesintilerin olmaması demokratik kural ve kaidelerin içselleştirilmesini ve böylelikle de demokratik bilincin oluşmasını sağlayacaktır. Edinilen bu kazanımla birlikte devletin temel erkleri var olan demokratik bilinci artıracak yeni adımlarla milletin karşısına çıkmaları gerekecektir. Çünkü demokratik kazanımların toplumca içselleştirilmesi

tabandan gelen demokratik hak ve taleplere karşı siyasi iktidarların kayıtsız kalmasını engelleyecektir.

Yeni hükümet sisteminin belki de olumlu yönde etkileyeceği alanların başında ülke ekonomisi gelmektedir. Bilindiği gibi ülkemiz dünyanın en gelişmiş on altıncı ekonomisidir. Ancak bu durum nüfus olarak sürekli artan, gelişen ve hedefleri olan ülkemiz için yeterli bir büyüklük değildir. Ülkemizin enerji kaynaklarına olan yakınlığı ve pazar çeşitliliği göz önüne alındığında Ak Parti hükümetinin ortaya koymuş olduğu ekonomide 2023 hedeflerine ulaşılmaması içten bile değildir. Ancak bunun için elbette güçlü bir yürütme ve siyasi istikrar gerekmektedir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi yatırımcılar için hayati önemde olan yatırım ortamlarının iyileştirilmesi ve ekonomik güvencelerin oluşturulması noktasında yürütme erkinin son derece etkili ve yetkili olduğu bir ortam sunmaktadır. Parlamenter sistemde yaşanan siyasi istikrarsızlıkların yaşanmadığı ve seçim sonuçlarından mutlak bir iktidarın çıktığı yeni sistem sayesinde yatırımcılar önlerini görebilecek ve böylelikle de yatırımların önü açılmış olacaktır. Bütün bu kazanımlar ve mevcut hükümetin oluşturmuş olduğu 2023 hedefleri arasında yer alan ilk on büyük ekonomi arasına girmek için, güçlü bir yürütme olmazsa olmaz noktadır.

Sonuç itibarıyla sistem değişikliğinin olası etkileri tüm taraflarca tartışılmakta ve olası sistem değişikliğinin ilgili pek çok kurum, uygulama ve alışkanlığı da değiştirmesi beklenmektedir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde tek elden yürütülen yürütme faaliyetleri kararların hızlı bir şekilde alınmasını sağlamaktadır. Hızlı bir şekilde alınan kararların uygulanmasını da aynı el takip edeceğinden, kararların yerindeliği de takip edilmiş olmaktadır. Dolayısıyla cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde verilen kararların tutarlı ve etkinliğinin yüksek olmasıyla, demokrasinin kurumsallaşması ve ekonomik göstergelerin iyileşmesi olanaklı olacaktır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi; sürekli kriz üreten, siyasal alanı muğlaklaştıran, siyasi parçalanmışlıkları ve ayrılıkları ile ülke kazanımlarının heba edilmesine sebep olan parlamenter sistemin yerine güçlü yürütme ile siyasi alanın kırılmalıklarını ve her türlü vesayet odaklarının tamamen ortadan kaldırılmasını hedefleyen bir yapı ortaya koymaktadır. Ayrıca yeni hükümet sisteminde demokratik katılım ve hesap verilebilirliği önceleyen devletin temel erklerinden ikisinin meşruiyetini direk halktan alması, ülkemiz demokrasisinin pekişmesine de katkı sağlayacaktır. Demokratik kazanımlarla birlikte ülke genelinde tesis edilecek güven ve istikrar ortamı, ekonomik hayatın canlanmasını ve dolayısıyla da yatırımların önünün açılarak ekonomik kazanımları artırması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Akinci, Berat (2017a) Türkiye’de Hükümet Sistemi Tartışmaları ve Cumhurbaşkanlığı, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hatay, 2017.
- Akinci, Berat (2017b). Yasama ve Yürütme İlişkileri Açısından Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile Başkanlık Sisteminin Karşılaştırılması, 3. Stratejik Kamu Yönetimi Sempozyumu, Marmara Üniversitesi, Bildiri Özetleri Kitabı, İstanbul.
- Alaca, Fatma (2012). Başkanlık Ve Yarı Başkanlık Sisteminin Türkiye’de Uygulanabilirliği, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Asilbay, İ. Halil (2013). Parlamenter Sistem Ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme, TBB Dergisi, 2013 (104), 247-264.

- Aydın, Abdullah, Belli Aziz (2015). “Cumhurbaşkanlığı ve Meşruiyet Tartışmaları”, Türkiye Seçim Sistemindeki Değişim Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Medya, (Ed. Faruk Temel, Onur Önürmen), Nobel Yayınevi, Ankara.
- Becerren, Ertan ve Kalağan, Gökhan (2007). “Başkanlık ve Yarı Başkanlık Sistemi: Türkiye’de Uygulanabilirliği Tartışmaları”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 11, ss. 163-181.
- Bezci, Bünyamin (2005). Demokrasi ve Başkanlık Sistemi, Muğla Üniversitesi Yönetim Bilimleri Dergisi (3: 2), s.77-91.
- Bülbül, Kudret (2017). Etkin İstikrarlı Güçlü Bir Türkiye İçin Cumhurbaşkanlığı Sistemi, Tezkire Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul.
- Duverger, Maurice (1986). Siyasal Rejimler, Çeviren Teoman Tunçdoğan, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Eckstein, Herry (1967). Bir İstikrarlı Demokrasi Teorisi, Çeviren: Ergun Özbudun, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.39-96.
- Erat, Veysel (2015). Türkiye’de Cumhurbaşkanının Halk Tarafından Seçilmesinin Hükümet Sistemi Üzerine Etkileri, Yönetim Bilimleri Dergisi Cilt: 13, Sayı: 25, s.325-355.
- Hazır, Hayati (1990). *Anayasa Hukuku*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, No:83
- Hekimoğlu, H. Birsen (2010) Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler, İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Kamu Yönetimi Lisans Programı Ders Kitabı, İstanbul.
- İşler, Emrullah (2016) (<http://www.milliyet.com.tr/eski-basbakan-yardimcisi-isler-baskanlik-ankara-yerelhaber-1048568/>) (Erişim Tarihi: 01.03.2016)
- Kamalak, İhsan, Gül, Hüseyin ve Gül Sallan, S. (2015). “Demokrasi, Siyasal Rejim ve Başkanlık Sistemi Tartışmalarının Karşılaştırmalı Bir Analizi”, Toplam ve Demokrasi, 9 (19-20), Ocak-Aralık, s.127-148.
- Karagöl, Ertan T. (2016). Anayasa Değişikliği Yeni Sistem İçin Bir Fırsat, <http://www.yenisafak.com/yazarlar/erdaltanaskaragol/anayasa-degisikligi-yeni-ekonomik-sistem-icin-bir-firsat-2035632>, (Erişim Tarihi, 07.07.2017).
- Kılınç, Doğan (2016). Türkiye’de Bitmeyen Tartışma: Hükümet Sistemi Üzerine Değerlendirmeler, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. Xx, Y. 2016, Sa. 1, 447-510.
- Korkmaz, Tuğrul (2016). Hükümet Sistemleri Ve Türkiye Üzerine Bir Analiz, Akademik Hassasiyetler Dergisi, Sayı:6, s.43-57.
- Kuzu, Burhan (2013). Neden Başkanlık Hükümeti, Yeni Türkiye, 51, 2013, s.39-44.
- Küçükoba, Gamze (2014). Başkanlık Sistemi ve Türkiye’ye Uygunluğu Sorunsalı, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.
- Küçükoba, Gamze (2015).Türkiye’de Başkanlık Sistemi Tartışmalarının Tarihçesi ve Başkanlık Sisteminin İçeriği, <http://www.kenandabirkuyu.org/turkiye-de-baskanlik-sistemi-tartismalarinin-tarihcesi-ve-baskanlik-sisteminin-icerigi>, (Erişim Tarihi: 26.06.2017).
- Maingwaring, Scott (1993). Presidentialism, Multipartism, and Democracy: The Difficult Combination, <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0010414093026002003>, (Erişim Tarihi:30.06.2017).

- Miş, Nebi ve Duran, Burhanettin (2017). Türkiye’de Siyasal Sistemin Dönüřümü ve Cumhurbaşkanlığı Sistemi, SETA Kitapları 19, 2. Baskı, Ankara.
- Onar, Erdal (2005). Türkiye’nin Başkanlık ya da Yarı Başkanlık Sistemine Geçmesi Düşünölmeli mi?. T. Ergöl (Der). *Başkanlık Sistemi*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayını:77, Ankara.
- Oruçlu, Avni (2008). “Başkanlık Sisteminin Türkiye Açısından Deęerlendirilmesi”. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Özbudun, Ergün (2017). Hükümet Sistemleri Tartışmaları, <http://www.birarada.org/tr/22645/Prof-Dr-Ergun-Ozbudun-Huk-met-Sistemi-Tartismalari>, (Erişim Tarihi, 06.07.2017).
- Parsak, Mehmet (2012). Parlamenter /Başkanlık/Yarı Başkanlık Hükümet Sistemlerine Genel Bir Bakış ve Türkiye Cumhuriyeti’nin Hükümet Sistemi, Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı, 1:1-20.
- Sartori, Giovanni (1997). Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği, Yapılar, Özendiriciler ve Sonuçlar Üzerine Bir İnceleme, (çev: Ergun Özbudun), Ankara: Yetkin Yayınları
- Yaman, Abdulsemet (2014). Başkanlık Sistemi, Uygulamaları Ve Türkiye’de Uygulanabilirliği, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 24, Sayı: 1, s. 83-98.
- Yavuz, Bülent, Bilir, Faruk ve Tunç, Hasan (2009). Türk Anayasa Hukuku. Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Yıldırım, Hurşit (2017). Parlamenter Sistem Krizleri ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Pozitif Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Yılmaz, Cevdet (2016) http://www.askon.org.tr/page/kalkinma-bakani-sn-cevdet-yilmaz-baskanlik-sistemi-istikrar-icin-onemli_2429, (Erişim Tarihi:30.06.2017).
- Yücel, Bülent (2003). “Yarı-Başkanlık Sisteminin Hükümet Modeli Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma: Fransa Modeli ve Komünizm Sonrası Polonya” *AÜHF Dergisi* 52 – 04, Ankara
- Yüksel, Saadet (2015). Hükümet Sistemi Değişikliği Tartışmalarına Dair Anayasal Değerlendirme: Başkanlık Sistemindeki ve Parlamenter Sistemdeki Kurumsal Değişkenler, İÜHF, Cilt: LXXIII, Sayı:2, s. 135-170.